

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2019

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Θέματα και Απαντήσεις

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

<http://www.othisi.gr>

Δευτέρα, 10 Ιουνίου 2019

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνας, Πρωταγόρας, 321^{B6}-322^A

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφός ὢν ὁ Ἐπιμηθεύς ἔλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεύς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστροτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεύς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ - ἀμήχανον γάρ ἦν ἄνευ πυρός αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμῃ γενέσθαι· καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γάρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν - πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν - εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα ὕστερον, ἣπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΘΕΜΑ Α

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

1. Ο Επιμηθέας σκόπιμα αφήνει τον άνθρωπο χωρίς εφοδία.
2. Ο Προμηθέας έρχεται να ελέγξει τη διανομή των εφοδίων.
3. Ο Προμηθέας προβληματίζεται για το πώς θα σώσει τον άνθρωπο.
4. Η είσοδος στην ακρόπολη του Δία επιτρέπεται στον Προμηθέα.
5. Μετά την παρέμβαση του Προμηθέα ο άνθρωπος αποκτά αφθονία αγαθών. (μονάδες 5)

β. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

A1.

α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

β.

1. «ἔλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»
2. «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι»
4. «εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν»
5. «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεταί»

ΘΕΜΑ Β

B1. Να περιγράψετε την προσωπικότητα και τον ρόλο του Επιμηθέα στη διανομή των εφοδίων, λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις και τις φράσεις του αρχαίου κειμένου που αναφέρονται σε αυτόν.

Μονάδες 10

B2. Ποια αξία αποδίδεται στην «ἔντεχνον σοφίαν» και την πολιτική τέχνη, όπως φαίνεται από τον τρόπο με τον οποίο αυτές φυλάσσονται; Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, να στηριχτείτε στο παρακάτω απόσπασμα: «Ἀπορία οὖν σχόμενος [...] κλοπῆς δίκη μετῆλθεν».

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

- α. Οι σοφιστές χρησιμοποιούσαν τους μύθους στα γραπτά και τη διδασκαλία τους.
- β. Ένα από τα πρόσωπα που εμφανίζονται στον διάλογο Πρωταγόρας είναι ο ηγέτης των Τριάκοντα Τυράννων.
- γ. Στον διάλογο Πρωταγόρας, ο Σωκράτης αντιμετωπίζει τον Πρωταγόρα με έντονη ειρωνεία.
- δ. Ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο υποστηρίζει ότι η πολιτική τέχνη είναι προσιτή σε όλους τους ανθρώπους.
- ε. Η σωκρατική διαλεκτική υιοθετεί τη μέθοδο της διάλεξης.

Μονάδες 10

B4. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας κάθε μία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύουν τρεις λέξεις.)

Στήλη Α	Στήλη Β
είμαρμένη	εισιτήριο
έξιέναι	είσοδος
ἔσχε	κλεψύδρα
κλέπτει	σχίσμα
λαθών	μερίδιο
	λοιπόν
	λήθη
	σχήμα

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχύλος, Προμηθεύς δεσμώτης, στίχοι 476-487, 500-506

Μιλάει ο Προμηθέας:

Με τη συνέχεια πιο πολύ θα ξαφνιαστείς ακούγοντας
τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα.

[476]

Και πριν απ' όλα τούτο: όσοι πέφτανε αρρώστοι
δεν είχαν γιατρικό ή να το μασήσουν

ή να το καταπιούν ή να το αλείψουν πάνω τους,

[480]

μόνο καταμαραίνονταν χωρίς φάρμακα ν' ανακατεύουν,
αμυντικά μέσα για όλες τις αρρώστιες.

Και τα πολυάριθμα είδη της μαντικής τους ταξινόμησα

και πρώτος απ' τα όνειρα ξεχώρισα όσα μέλλονται

[485]

να βγουν αληθινά, κι ερμήνευσα τα αινίγματα
τα φραστικά και τα συναπαντήματα του δρόμου.

[...]

Να το έργο μου. Κι ό,τι πολύτιμο έχει η γη

[500]

κρυμμένο απ' τους ανθρώπους μες στα σπλάχνα της,

το μπρούντζο και το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι,

ποιος άλλος θα 'λεγε πως τους το έδειξε πριν από μένα;

Κανείς, το ξέρω, εκτός αν φλυαρεί κι ανοηταίνει.

Με δυο λόγια μάθε τα πάντα: όλες οι τέχνες

[505]

οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα.

(μετάφραση Παν. Μουλλά)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου, να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα, με βάση τα λόγια και τις ενέργειές του, σε κάθε ένα από τα δύο κείμενα, στον Πρωταγόρα και τον Προμηθέα δεσμώτη. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1.

Η ενότητα ξεκινά με τις κομβικές ως προς τον χαρακτηρισμό της προσωπικότητας και του ρόλου του Επιμηθέα διατυπώσεις «Άτε δή οὖν οὐ πάνυ τι σοφός ὢν ὁ Επιμηθεύς» και «ἔλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα».

Ο εξοπλισμός των ζώων είχε αρχικά ανατεθεί στον Προμηθέα και στον Επιμηθέα. Ο Επιμηθέας ζήτησε, όμως, να κάνει ο ίδιος τη διανομή των δυνάμεων και, αφού τελειώσει, ο Προμηθέας να ελέγξει τον τρόπο με τον οποίο τις είχε μοιράσει. Τα ίδια τα ονόματα των Τιτάνων, όμως, φανερώνουν ότι επρόκειτο να γίνει λανθασμένη κατανομή αρμοδιοτήτων.

Αναλυτικότερα, ο Επιμηθέας χαρακτηρίζεται «οὐ σοφός» καθότι με τη διανομή που επέλεξε να κάνει επιδεικνύει επινοητικότητα αλλά όχι προνοητικότητα. Με το πέρας της διανομής, ενώ τα ζώα έχουν εξασφαλίσει το πλήρη βιολογικό εξοπλισμό για την επιβίωσή τους, το ανθρώπινο γένος βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους ανεπάρκειας «λοιπόν δή ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος» και ο ίδιος ο Επιμηθέας βρίσκεται σε κατάσταση αδιεξόδου να επιλύσει το πρόβλημα που δημιούργησε «ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο».

Όπως επιβεβαιώνει και η ετυμολογία του ονόματος του, ο Επιμηθέας (ἐπί – μῆδος), ήταν απρονόητος, απερισκεπτος και σκεπτόταν κατόπιν εορτής. Φέρθηκε επιπόλαια («ἔλαθεν καταναλώσας») και χωρίς σύνεση («οὐ πάνυ τι σοφός ὢν») με αποτέλεσμα να σπαταλήσει τις δυνάμεις και να μείνει ο άνθρωπος ἀκόσμητος και ανίσχυρος. Από τους αρχαίους συγγραφείς, ἄλλωστε, χαρακτηρίζεται «ἀμαρτίνοος» (αυτός που σφάλλει) και «ὀψίνοος» (αμελής, απρόσεκτος).

Αν όμως τη διανομή την είχε αναλάβει ο Προμηθέας, δεν θα είχε προκύψει κανένα πρόβλημα και η κοσμογονία θα σταματούσε εδώ. Η ανταλλαγή επομένως των ρόλων εξυπηρετεί την οικονομία του μύθου: αναγκάζει τον Προμηθέα να αποκαταστήσει την αδικία και να προσφέρει στους ανθρώπους θεϊκά δώρα, τις τεχνικές γνώσεις και τη φωτιά, που του έδωσαν τη δυνατότητα να διαφοροποιηθεί από τα άλλα ζώα και να δημιουργήσει πολιτισμό.

Τα δύο «πρόσωπα» του μύθου, ο Επιμηθέας και ο Προμηθέας, συμβολίζουν και με τη σειρά που έχουν το ανθρώπινο γένος στην πρώτη και στη δεύτερη φάση της πορείας του προς τον πολιτισμό. Ο Επιμηθέας είναι ο «πάντων ἐνδεής», ο ἄπειρος που κατακτάει βήμα με βήμα την πολύτιμη πείρα που θα τον οδηγήσει στην περίοδο του Προμηθέα, όπου είναι κύριος πια μιας κατάστασης που με τον καταμερισμό της εργασίας απαιτεί τη συγκρότηση ευρύτερων πολιτικών ενοτήτων. Για να υπάρξουν, όμως, οι τελευταίες, χρειάζονται ορισμένες προϋποθέσεις που θα διατηρήσουν τη συμβιωτική κοινότητα.

B2.

Με τον όρο «έντεχνος σοφία» ο Πρωταγόρας θα πρέπει να είχε στο μυαλό του αυτό που σήμερα ονομάζουμε τεχνολογία, μια τεχνολογία, βέβαια, προσαρμοσμένη στα μέσα και τις δυνατότητες της εποχής. Στο κείμενο του Πρωταγόρα αποδίδεται με τις παρακάτω φράσεις: α) «*την έντεχνον σοφίαν σύν πυρί*», β) «*τήν περί τόν βίον σοφίαν*», γ) «*τήν ἔμπυρον τέχνην τήν τοῦ Ἡφαίστου καί τήν ἄλλην τήν τῆς Ἀθηναῶν*».

α) Η έντεχνος σοφία είναι η σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, η σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός έντεχνος επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει επομένως πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί, και όχι αυτή που συνδέεται με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. Επομένως, η τέχνη και τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα προφανώς συμπεριλαμβάνονται στην έντεχνη σοφία. Η φωτιά, που είναι απαραίτητο συμπλήρωμα της έντεχνης σοφίας συμβολίζει εμφατικά την πρακτική, την κατασκευαστική διάσταση της τελευταίας.

β) «*τήν περί τόν βίον σοφίαν*»: Γνώσεις με τις οποίες ο άνθρωπος μπόρεσε να κατασκευάζει και να δημιουργεί και έτσι να ξεπεράσει τις αδυναμίες του λόγω της απερισκεψίας του Επιμηθέα.

γ) «*τήν ἔμπυρον τέχνην τήν τοῦ Ἡφαίστου καί τήν ἄλλην τήν τῆς Ἀθηναῶν*»: Η «ἔμπυρος τέχνη» είναι η πρακτική εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων κυρίως με τη χρήση της φωτιάς, καθώς είναι γνωστό ότι πολλά υλικά, όπως τα μέταλλα, μπορούν να γίνουν αντικείμενο κατεργασίας με τη χρήση της φωτιάς.

Με τη δωρεά της «έντεχνου σοφίας» στους ανθρώπους ο άνθρωπος εξασφαλίζει την ευπορία, δηλαδή την αφθονία μέσω των για καλύψει τις ανάγκες της επιβίωσης. Το γεγονός ότι η «ἔμπυρος τέχνη» βρισκόταν στο οίκημα του Ηφαίστου και της Αθηναῶν που ήταν εύκολα προσβάσιμο από τον Τιτάνα, την τοποθετεί σε ένα κατώτερο επίπεδο από την πολιτική αρετή που φυλασσόταν από τον ίδιο τον Δία.

Οι επίπονες προσπάθειες και η δυσκολία απόκτησης της πολιτικής αρετής συμβολίζονται στο κείμενο με το Κράτος και τη Βία, φρουροί του Δία και όργανα της εξουσίας του. Σύμφωνα με τη μυθολογία το Κράτος ήταν η προσωποποίηση της σωματικής δύναμης και η Βία ήταν η προσωποποίηση της επιβολής. Στην περίπτωση, λοιπόν, των φυλάκων της πολιτικής τέχνης πρέπει να υπερνικηθούν σημαντικά εμπόδια προκειμένου ο άνθρωπος να περάσει σε ένα ανώτερο πολιτιστικό επίπεδο, για αυτό και ο Προμηθέας δεν μπορεί την χορηγήσει στους ανθρώπους.

Άρα η κατάκτηση της τεχνικής από τον άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη σχεδόν στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε υστερότερη στιγμή της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

B3.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B4.

είμαρμένη-μερίδιο
 ἐξιέναι –εισιτήριο
 ἔσχε-σχῆμα
 κλέπτει-κλεψύδρα
 λαθών -λήθη

B5.

Τόσο το διδαγμένο κείμενο από τον Πλατωνικό Πρωταγόρα όσο και το παράλληλο κείμενο από τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου αναφέρονται στην προσφορά του Τιτάνα Προμηθέα προς το ανθρώπινο γένος.

Το όνομα “Προμηθέας” (προμηθής< πρό- μητις) σημαίνει τον προνοητικό, τον προβλεπτικό και από τους αρχαίους χαρακτηρίζεται «αἰολόμητις» (πανούργος), «σοφώτατος τῶν Τιτάνων», «ποικίλος» (πανούργος), «πολύϊδρις» (πολύπειρος), «δαδοῦχος», «πυρφόρος» κ.λ.π. Πράγματι, και στα δύο κείμενα επιβεβαιώνεται ο χαρακτήρας που προδίδει η ετυμολογία του ονόματός του. Στον Πρωταγόρα εμφανίζεται να λύνει άμεσα το πρόβλημα της αδυναμίας του ανθρώπου που προέκυψε από τη διανομή του Επιμηθέα «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεύς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, κλέπτει Ἥφαιστον καί Ἀθηναῖς τήν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί», ενώ στο παράλληλο κείμενο διατυπώνει τη φράση «τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφήστηκα».

Από υφολογικής απόψεως στο διδαγμένο κείμενο έχουμε τριτοπρόσωπη αφήγηση («ἔλαθεν», «ἤπόρει» «ἔρχεται», «κλέπτει», «δωρεῖται», κ.α.) στο πλαίσιο ενός φιλοσοφικού διαλόγου όπου ο σοφιστής Πρωταγόρας επεξεργάζεται ελεύθερα ένα μύθο, δημιουργώντας μία λαϊκότροπη, γλαφυρή αφήγηση, ενώ στο παράλληλο κείμενο πρόκειται για μία ζωντανή αφήγηση που η χρήση α' και β' ρηματικού προσώπου («θα ξαφνιαστείς», «ταξινόμησα», «ξεχώρισα», «μάθε»), και η ρητορική ερώτηση («ποιος ἄλλος θα ἔλεγε πως τους το ἔδειξε πριν από μένα;») δημιουργούν την αίσθηση της αμεσότητας.

Ὡς προς το περιεχόμενο των δώρων που κάνει ο Προμηθέας, το Πλατωνικό κείμενο αναφέρεται γενικά στην έντεχνο σοφία χωρίς να αναλύει το περιεχόμενο της αλλά υπονοείται η τεχνολογία («Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν», «αἱ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίννεται»), ενώ στο αισχύλειο παρέχεται μία αναλυτικότερη παρουσίαση των δώρων και των επιτευγμάτων που προκύπτουν από αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, η αναφορά του αισχύλειου Προμηθέα αφορά στην ιατρική, στη μαντική, στην ερμηνεία των ονείρων, στην επίλυση των γρίφων και τέλος, γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην αξία των μεταλλευμάτων που μπορεί να εξορύξει ο άνθρωπος από τη γη («γιατρικό», «μαντικής», «κι ὅ,τι πολύτιμο ἔχει η γη κρυμμένο ἀπ' τους ἀνθρώπους μες στα σπλάχνα της»).

Στο κείμενο του Πλάτωνα ο Προμηθέας, παρουσιάζεται από τον Πρωταγόρα ως φιλεύσπλαχνος και φιλόανθρωπος. Θέλησε να απαλλάξει τον άνθρωπο από τις φυσικές τους αδυναμίες με διακύβευμα την προσωπική του ασφάλεια, για αυτό και το κείμενο εξαίρει περισσότερο τα οφέλη που προκύπτουν για τον άνθρωπο από τις ενέργειές του. Η σταθερή επανάληψη της λέξης «άνθρωπος» τονίζει εμφαντικά τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της δωρεάς («τό ἀνθρώπων γένος», «ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι», «καί οὕτω δὴ δωρεῖται

ἀνθρώπων», «περί τόν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν», «δίδωσιν ἀνθρώπων», κ.α.). Αντίθετα ὅλο το κείμενο του Αισχύλου εστιάζει στις ίδιες τις ενέργειές του Προμηθέα και καταλήγει σε μία πανηγυρική σύνοψη της προσφοράς του προς το ανθρώπινο γένος, προσδίδοντας μία χροιά αυταρέσκειας στο ὕφος του («ποιος ἄλλος θα ἔλεγε πως τους το ἔδειξε πριν ἀπό μένα;», «Με δυο λόγια μάθε τα πάντα: ὅλες οἱ τέχνες οἱ ἀνθρώπινες εἶναι δωρεές του Προμηθέα»).

ΘΕΜΑ Γ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Κυνηγετικός 13,1-6

Στόχος του Ξενοφώντα με το ἔργο αὐτό εἶναι ἡ μύηση τοῦ ἀναγνώστη στήν κυνηγετική τέχνη. Ἐχοντας ολοκληρώσει τὸ τεχνικό μέρος τοῦ ἀντικειμένου του, ὁ συγγραφέας ὑπερασπίζεται τὸ διδακτικό του ἔργο ἀπέναντι στίς μεθόδους τῶν σοφιστῶν.

Θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν καλουμένων ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοῦναντίον: οὔτε γὰρ ἂν ἄνδρα που ἐωράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν, οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι: διατρίβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι μάτην καὶ ἐτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά. Μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως: περὶ δὲ ὧν γράφουσιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται, γινῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ. Ἐγὼ δὲ ἰδιώτης μὲν εἰμι, οἶδα δὲ ὅτι κράτιστον μὲν ἔστι παρὰ τῆς αὐτοῦ φύσεως τὸ ἀγαθὸν διδάσκεσθαι, δεύτερον δὲ παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπισταμένων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἐχόντων. Ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ σεσοφισμένως λέγω: οὐδὲ γὰρ ζητῶ τοῦτο: ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὴν οἱ καλῶς πεπαιδευμένοι ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέγειν: ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, γινῶμαι δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν. Ψέγουσι δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοὺς νῦν σοφιστὰς καὶ οὐ τοὺς φιλοσόφους, ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι σοφίζονται, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν. Οὐ λανθάνει δέ με ὅτι τὰ μὴ καλῶς καὶ ἐξῆς γεγραμμένα φήσει τις ἴσως τῶν τοιούτων οὐ καλῶς οὐδ' ἐξῆς γεγράφθαι: ῥάδιον γὰρ ἔσται αὐτοῖς τὸ ταχὺ μὴ ὀρθῶς μέμψασθαι.

1 ἔνι: ἔνεστι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τὴ μετάφραση τοῦ παρακάτω ἀποσπάσματος: «Ἐγὼ δὲ ἰδιώτης [...] ζητῶ τοῦτο».

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες επικρίσεις διατυπώνει ἐναντίον τῶν σοφιστῶν ὁ Ξενοφών ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασή τους στους νέους;

Μονάδες 10

Γ3. Στὸ ἀπόσπασμα «οὔτε γὰρ [...] χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι»:

α. Να μεταφέρετε τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά καὶ τὶς ἀντωνυμίες στὸν ἄλλο ἀριθμὸ, στήν ἴδια πτώση καὶ στὸ ἴδιο γένος.

(μονάδες 4)

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ρήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό αριθμό (μονάδες 3) και να τα μεταφέρετε στην υποτακτική αορίστου της ενεργητικής φωνής, στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό. (μονάδες 3)

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γ4. α. Στο απόσπασμα «ὄνόματα μὲν γὰρ [...] εἰ καλῶς ἔχοιεν» να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου (μονάδα 1) και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο. (μονάδες 3)

(μονάδες 4)

β. «πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 2) και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί (μονάδες 4).

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1.

«Εγώ, βέβαια, δεν είμαι ειδικός, γνωρίζω όμως ότι είναι πάρα πολύ ωφέλιμο να μαθαίνει κανείς την ίδια τη φύση του αγαθού και δεύτερον να το μαθαίνει από αυτούς που γνωρίζουν στ' αλήθεια κάτι ενάρετο, παρά από αυτούς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως, λοιπόν, δεν εκφράζομαι με γλώσσα όπως οι σοφιστές · γιατί ούτε που το επιδιώκω.»

Γ2.

Ο Ξενοφώντας στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τον *Κυνηγετικό* καταφέρεται εναντίον όσων αποκαλούν τους εαυτούς τους σοφιστές (*τῶν σοφιστῶν καλουμένων*) και παρουσιάζονται ως ικανοί καθοδηγητές των νέων προς την αρετή (*φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους*). Ισχυρίζεται ότι η διδασκαλία τους οδηγεί στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση από την αρετή (*τοῦναντίον*), αφού κανείς δε θα μπορούσε να καταδείξει κάποιον που να έγινε ενάρετος από τις διδασκαλίες ή τα συγγράμματα των σοφιστών. Τα περισσότερα από αυτά καταπιάνονται με ανούσια θέματα από τα οποία προκύπτουν επιπόλαιες απολαύσεις, στερημένες από κάθε αρετή (*οὔτε γὰρ ἂν ἄνδρα... ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι*). Η συναναστροφή μαζί τους είναι όχι μόνο σπατάλη χρόνου για όποιον ελπίζει ότι θα μάθει κάτι καλό, αλλά και εμπόδιο σε κάθε χρήσιμη γνώση και πηγή μόνο κακών διδαγμάτων (*διατρίβειν δ' ἄλλως... διδάσκει κακά*). Όλα αυτά συμβαίνουν, γιατί οι σοφιστές στρέφουν περισσότερο την προσοχή τους στον εξεζητημένο τρόπο με τον οποίο θα διατυπώσουν τις ιδέες τους, ενώ οι ίδιες οι ιδέες είναι εντελώς λανθασμένες (*τὰ μὲν ῥήματα... οὐδαμοῦ*).

Γ3. α.

ἄνδρας
οὐστυνας

γράμμα
οὐ

β.

έωράκαμεν: ἴδωμεν

έποίησαν: ποιήσωσι

παρέχονται: παράσχωσι

Γ4. α.

«εἰ καλῶς ἔχοιεν, γινῶμαι παιδεύσαιεν ἂν (παιδεύσειαν ἂν)»: Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο «εἰ» και εκφέρεται με ευκτική. Σε συνδυασμό με το «παιδεύσαιεν ἂν» της απόδοσης του ρήματος της κύριας πρότασης, που εννοείται, σχηματίζει υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχοιεν

Απόδοση: γινῶμαι (παιδεύσαιεν/ σειαν ἂν)

Είδος υποθετικού λόγου: απλή σκέψη του λέγοντος

Μετατροπή ώστε να δηλώνεται το Προσδοκώμενο:

«εἰ καλῶς ἔχωσι (γινῶμαι), γινῶμαι παιδεύσουσι»

β. Η σύνταξη της πρότασης είναι παθητική.

Μετατροπή σε ενεργητική: Αὐτοί πολλά γεγράφασι.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Όλα τα ζητούμενα αποτελούν βασικά σημεία της εξεταστέας ύλης και διαβαθμίζονται ως προς τη δυσκολία τους. Τόσο το διδαγμένο όσο και το αδίδακτο απευθύνονται σε υποψηφίους που πέρα από γνωστικό οπλισμό διαθέτουν επίσης συνθετική και κριτική σκέψη, προκειμένου να αντιμετωπίσουν όσα θέματα παρουσίαζαν απαιτητική διατύπωση, αλλά και εκφραστική ικανότητα σε όσες ερωτήσεις απαιτούσαν ανάπτυξη.